

DISTINCTIO XIX.

De primo hominis statu ante peccatum: scilicet qualis fuerit secundum corpus et secundam animam.

Solent quaeri plura de primo hominis statu ante peccatum: scilicet qualis fuerit homo prius quam peccaret in corpore et in anima: mortalis, an immortalis; passibilis, an impassibilis; de termino inferioris vitae, et de transitu ad superiorem; de modo propagationis filiorum, et alia multa; quae non inutiliter sciuntur, licet aliquando curiositate quaerantur. At prius quam ad animi qualitatem pertinentia prosequamur, de qualitate ejus secundum corpus, et modo propagationis filiorum, et de aliis quibusdam inspiciamus. Primus igitur homo secundum naturam corporis terreni, et immortalis fuit quodammodo secundum aliqui, quia potuit non mori; et mortalis quodammodo, quia potuit mori. In illo namque primo statu habuit posse mori et posse non mori. In illo namque primo statu habuit posse mori et posse non mori. In secundo vero statu post peccatum habuit posse mori, et non posse non mori: quia in hoc statu moriendi est necessitas. In tertio statu habuit posse non mori et non posse mori: quia ad illum statum pertinet moriendi impossibilitas, quod ex gratia erit, non ex natura. In primo statu fuit corpus hominis animale, id est egens alimoniam ciborum: unde et homo factus esse dicitur in animam viventem, non spirituales; id est in animam corpus sensibilem, quod adhuc erat animale, non spirituale; quod egebat cibis, ut per animam viveret. Factus est igitur in animam viventem, id est vitam corpori dantem; tamen per sustentamenta ciborum; et tunc erat corpus mortale et immortale, quia potuit mori et potuit non mori. Post peccatum vero factum est mortuum, sicut dicit Apostolus (Rom. 8, 10): «Corpus propter peccatum mortuum est; id est necessitatem moriendi in se habet. In resurrectione vero erit spirituale, scilicet agile, et cibus non egens, et immortale, non sicut in statu primo tantum fuit, scilicet quod possit non mori, sed etiam quod non poterit mori. Unde Augustinus super Genes. (ad litt. lib. 6, cap. 22 et de nepeps): «Apostolus ait (loc. cit.): Corpus quidem mortuum est propter peccatum. Prius de limo terrae formatum est corpus animale, non spirituale, cum quali resurgens et renovabimur non in corpus animale quale fuit, sed in melius, id est spirituale, cum hoc mortale factum immortalitate, in quam mutandus erat Adam, nisi mortem corporis animalis peccando meruisset. Non enim ait Apostolus: Corpus mortale est propter peccatum, sed mortuum, sicut illud enim ante peccatum mortale et immortale erat: quia poterat mori et non mori. Aliud est autem non posse mori, aliud posse non mori. Ideo factum est per peccatum non mortale, quod erat, sed mortuum: quod non fieret nisi peccaret: animalis enim non est hoc corpus, sicut primi hominis fuit; sed jam deterior est; habet enim necessitatem moriendi: «Eccae hic evidenter aperit Augustinus quod corpus hominis ante peccatum, mortale et immortale fuit; sed non qualiter fuit in resurrectione. De hoc eodem Beda super Genes. (cap. 2) ait: «Non est creandum, ante peccatum ita fuisse mortuum corpus nostrum, sicut modo: ait enim Apostolus: Corpus propter peccatum mortuum est. Sed licet fuisset animalis, non dum spiritualis, non tamen mortuum, quae scilicet necesse esset mori.»

Utrum immortalitas quam habuit ante peccatum esset de conditione naturae aut ex gratiae beneficio.

Solent hic quaeri, cum primus homo mortale et immortale corpus habuerit, utrum ex conditione naturae ipsius corporis habuerit utrumque, an alterum beneficium esset gratiae, scilicet immortalitas, id est posse non mori. Ad quod dici potest, quia alterum habebat in natura corporis, id est posse mori; alterum vero, scilicet posse non mori, erat ei ex ligno vitae, scilicet ex dono gratiae. Unde Augustinus super Genes. (lib. 6, cap. 23): «Quodammodo creatus est homo immortalis: talis quod erat ei de ligno vitae, non de conditione naturae. Mortalis erat, de conditione corporis animalis et immortalis: beneficio conditionis. Non enim immortale erat, quod omnino mori non posset: quod non erit, nisi ubi fuerit spirituale.» Aperte dicit quod non ex natura, sed ex ligno vitae habebat posse non mori. Propter hoc aliqui dicunt, quod nisi illo ligno uteretur, non semper viveret, quia peccaret. Peccaret enim, si illo ligno non uteretur: quia praecipuum erat ei ut comederet de omni ligno paradisi, nisi de ligno sciatie boni et mali. Sicut ergo pec-

cavit comedendo quod erat prohibitum; ita etiam peccaret si non comederet quod erat jussum.

Si non foret praecipuum ut de illo ligno ederet, et alius et non illo uteretur, an posset non mori.

Sed adhuc quaeritur. Si non esset praecipuum ut de ligno vitae ederet et alius et non illo vesceretur, utrumquid posset non mori? Si semper viveret, non utens illo ligno, non erat ei ex illo ligno posse non mori. Si vero non posset semper vivere, si erat ei ex illo ligno. Aliqui dicunt quod si non fuisset ei praecipuum vesci de illo ligno, et alius et non illo vesceretur, viveret semper, sic determinantes illud quod supra dixit Augustinus, scilicet «erat ei de ligno vitae, non de conditione naturae tantum» scilicet quasi non ex conditione naturae solummodo erat ei, sed etiam ex ligno illo. Aliis autem videtur quod ex ligno vitae erat ei posse non mori, non ex natura. Ideoque enim dicitur potuisse non mori, quia poterat uti illo ligno, de quo edens non moreretur.

Quaestio Augustini (1) quomodo immortalis factus sit homo.

De hac vero hominis immortalitate qualis fuerit (2) Augustinus super Genesim (lib. 5, cap. 24) quaestionem movens, sic ait: «Quaeritur quomodo immortalis factus sit homo pro aliis animalibus, et quomodo cum illis communem accepit alimoniam. Sed alia est immortalitas carnis quam in Adam accepimus, alia quam in resurrectione speramus per Christum. Ille factus est homo immortalis, ut posset non mori, si non peccaret, moreretur autem si peccaret: si filii vero resurrectionis nec poterunt ultra peccare, nec mori. Caro nostra non tunc egebat refectione ciborum, quia nulla potuit esse defectio: caro adae ante peccatum ita immortalis creata est, ut per alimoniam adjuva, esset mortis et dolens ex pers. Sic ergo immortalis et incorruptibilis condita est caro hominis, ut suam immortalitatem et incorruptibilitatem per observantiam mandatorum Dei custodiret: in quibus mandatis hoc continetur ut de illis lignis coebis manducaret, et ab interdieto absterneret: per horum edulium immortalitas dona conservaret, donec corporalibus incrementis perdetus ad aeternam quae conditoris placeret, multiplicaret progeniem: ipso (3) jubente emerget de ligno vitae, quod perfecte immortalis factus, cibi alimenta ulterius non requireret. «Eccae his verbis videtur Augustinus (4) tra-

(1) Nicolai addit, et Bedae.

(2) Nicolai: Augustinus dubitans haeret super Genes. (lib. 5, cap. 24), cum ait: «Quomodo homo immortalis sit, et acciperit escam cum aliis animalibus herbam pabuli ferentem semen, et lignum fructiferum, difficile est dicere. Si enim peccato mortalis effectus est, utique ante peccatum non indigebat talibus cibis; neque enim posset illud corpus sine fame corrumpi.» Et paulo post: «Sed non etiam quisquam dicere audebit, ciborum indigentiam, quibus refectionem, nisi mortalibus corporibus esse non posse.» Itemque lib. 6, cap. 19: «Sed etiam quaeri, utrum animale corpus prius homini formatum sit quale nunc habemus, an spirituale quale resurgentes habebimus.» Et cap. 21: «Quis credat cibos ex arborum pomis deceptos, immortalibus corporibus necessariis esse potuisse? Hinc accedit quod ipsa mors hominis quam cum peccato commisit, fuisse, multa divina testimonia colliguntur, indicat eum sine morte futurum fuisse, nisi peccasset. Quomodo ergo sine morte mortalis? Aut quomodo non mortalis, si corpus animale habebat? etc.» Beda quoque super Genesim ad illa verba: «Eccae dedi vobis omnem herbam ferentem semen, et universa ligna etc.» simul eam quaestionem movens sic ait: «Hae vero ad marginem. Pro his quae repomus ex Augustino, editiones praecedentes velut ex illo relegendae quae inferior Badae nomine dantur, et quae refert ex illo Glossa ipsa, nec apud Augustinum occurrunt; licet eadem praecedentes editiones notarent ad marginem lib. 5, cap. 21, quasi ex eo loco sumpta essent, ubi tamen haec tantum quae notamus. Nec vero Beda ex Augustino se sumpsisse indicat, sicut solet, sed simpliciter quasi sua dat, ut in illius commentario videre est.

(3) Nicolai: multiplicata progenie, ipso etc.

(4) Idem omittit Augustinus.

dere quod caro primi hominis immortalitatem in se habuerit, quae per alimoniam ciborum conservaretur usque ad tempus suae translationis in melius, quando de ligno vitae comederet, et fieret omnino immortalis, ita ut non posset mori.

Quod ex praedictis consequi videtur hominem de natura suae conditionis (1) aliquo modo fuisse immortalem, sed non omnino feret immortalis, nisi participato ligno vitae.

Ideo alii dicunt, quod immortalitatem de natura habebat quae poterat non mori, quae aliorum lignorum esu poterat

(1) Al. de naturae suae conditione.

Divisio textus.

Determinata superius institutione humanae naturae quantum ad utrumque sexum, hic prosequitur conditiones naturae institutae quantum ad primum statum sui. Dividitur autem in partes duas: in prima determinat ea quae pertinent ad conservationem individui in esse per immortalitatem; in secunda ea quae pertinent etiam ad multiplicationem speciei per generationem, 20 dist., ibi: *Post haec videndum est qualiter primi parentes, si non peccassent, filios procreassent.* Prima in duas: in prima ostendit immortalitatem hominis quantum ad primum statum; in secunda inquiri causam ac modum ejus, ibi: *Solet hic quaeri, cum homo primus mortale et immortale corpus habuerit, utrum ex conditione naturae habuerit utrumque, an alterum beneficium esset gratiae.* Circa primum tria facit: primo manifestat intentionem; secundo proponit hominis immortalitatem, ibi: *Primus ergo homo secundum naturam corporis terreni immortalis fuit quodammodo;* tertio manifestat differentiam illius primi status ad duos status sequentes, ibi: *In primo statu fuit corpus hominis animale.*

Solet hic quaeri. Hic inquiri causam immortalitatis, et modum, utrum scilicet esset per gratiam, vel per naturam; et circa hoc tria facit: primo movet quaestionem; secundo determinat eam ex verbis Augustini, ibi: *Ad quod dici potest;* tertio inducit quorundam disceptionem super hae determinatione, ibi: *Propter hoc alii dicunt quod nisi illo ligno vitae uteretur, non semper viveret, quia peccaret.* Et circa hoc duo facit: primo ponit quorundam opinionem, qui simpliciter dictae determinationi adherent, dicentes, solum gratiam esse causam immortalitatis; secundo obicit in contrarium, et ponit contrariam opinionem, ibi: *Sed adhuc quaeritur.* Et circa hoc tria facit: primo ponit objectionem contra primam opinionem; secundo ex hoc inducit opinionem contrariam, ibi: *Aliqui dicunt quod si non fuisset ei praecipuum vesci illo ligno, et aliis, non illo, vesceretur, viveret semper;* tertio ponit quaedam verba Augustini (1) ex quibus secunda opinio firmamentum habere videtur, ibi: *De hac vero hominis immortalitate qualis fuerit, Augustinus... sic ait.* Ubi prius verba praecedentes editiones notarent ad marginem lib. 5, cap. 21, quasi ex eo loco sumpta essent, ubi tamen haec tantum quae notamus. Nec vero Beda ex Augustino se sumpsisse indicat, sicut solet, sed simpliciter quasi sua dat, ut in illius commentario videre est.

(1) Sive Bedae, ut supra (Ex edit. P. Nicolai).

S. Th. Opera omnia. V. 6.

conservari; sed non poterat consummari, nisi per assumptionem ligni vitae: quod videtur Augustinus sentire super Genes. (lib. 8, cap. 5) dicens: «Hoc quoque addo, talem cibum illam arborem praestitisse, quo corpus hominis statim hili sanitae firmaretur, non sicut ex alio cibo, sed inspirante ratione salubritatis occulta.» Hic inane videtur quod cum aliis cibis posset corpus sustentari, hoc cibo indeclinabili sanitae firmaretur. Ex quo consequi videtur quod sicut in natura sua habuit mortalitatem, quamdam scilicet aptitudinem moriendi; ita aliquam immortalitatem in natura sua habuerit, id est aptitudinem quamdam, qua poterat non mori cibis adjuvis; sed si praestitisset immortalitatis perfectio, esset ei de ligno vitae. Sed qui hoc tradunt, quomodo superiora Augustini verba, quibus dicit, quod erat immortalis ex ligno vitae, huic sententiae non contradicant, diligenter inquirant.

Augustini inducit, ibi: *Ideo alii dicunt, quod immortalitatem de natura habebat.*

QUAESTIO I.

Hic quaeruntur quinque: 1.º de immortalitate hominis secundum animam; 2.º utrum homo in statu innocentiae fuerit immortalis secundum corpus; 3.º utrum fuerit impassibilis; 4.º supposito quod sic, utrum illa immortalitas et impassibilitas fuerit per naturam, vel per gratiam; 5.º utrum illa immortalitas sit eadem cum immortalitate resurgentium.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum anima hominis corrumpatur ad corruptionem corporis. — (1 p., quaest. 73, art. 6; et 2 cont. Gent., cap. 79, 80, 81; et quol. 6.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod anima hominis corrupto corpore corrumpatur. Primo per hoc quod habetur Eccl. 3, 19: *Unus est interitus hominis et jumentorum.* Sed jumenta simul in corpore et in anima intereunt. Ergo videtur quod etiam homo.

2. Praeterea, differentiae superiores participant uniformiter ab his quae conveniunt in aliquo inferiori; sicut omne animal aequaliter se habet ut dicatur corporeum. Sed incorruptibile et corruptibile sunt differentiae entis. Ergo eodem modo conveniunt omnibus quae sunt in aliquo determinato genere. Sed in omnibus animalibus accidit corruptio per hoc quod forma eorum in non ens secedit. Ergo videtur quod similiter in hominibus.

3. Praeterea, quorumcumque est unum esse, non potest corrupti unum sine corruptione alterius, cum corruptio sit mutatio de esse in non esse. Sed formae et materiae est unum esse, cum esse debeat composito, quod ex utroque resultat. Ergo non potest esse corruptio materiae sine corruptione formae. Sed anima est forma corporis, ut in 2 de Anima (text. 6) habetur. Ergo corrupto corpore etiam anima corrumpitur.

4. Si dicatur, quod anima etiam est forma et substantia, et post mortem non manet inquantum est forma, sed inquantum est substantia; contra. Aut anima est forma per essentiam suam, aut per aliquod accidens suum. Si primo modo, ergo cum unius rei non sint plures essentiae, si anima post

mortem non manet in quantum est forma, essentia sua penitus annihilabitur. Si autem secundo modo, cum ex anima et corpore non constituatur unum quod est homo nisi in quantum anima est forma corporis, sequeretur quod homo sit ens per accidens, et non significet aliquid in praedicamento substantiae, quod est valde absurdum. Ergo videtur quod post mortem nullo modo anima remaneat.

5. Praeterea, ut in 1 Caeli et mundi (cap. 12) probat Philosophus, impossibile est quod aliquid habeat virtutem ad essendum semper, quod non semper fuit: quia virtus quae est ad hoc ut sit semper, determinatur ad tempus infinitum; et quod in tempore infinito potest esse, non habet virtutem determinatam ad hoc ut quandoque sit, et quandoque non sit, quod invenitur in omni eo quod esse coepit. Sed anima rationalis non semper fuit, quinimmo cum corpore incipit. Ergo nec semper erit, sed cum corpore finietur.

6. Praeterea, cum nulla sit substantia sine propria operatione, ut Damascenus dicit (de Fide orth., lib. 2, cap. 28), impossibile est animam separari a corpore, si in omni operatione sua indiget corpore. Sed in intelligendo corpore indiget: quia non est intelligere sine phantasmate, ut in 1 et 3 de Anima (text. 12 et 39) dicitur, et huiusmodi intelligere corrumpitur corrupto corpore, ut in 1 de Anima dicitur: de aliis etiam operationibus eius planum est quod sine corpore non exercentur. Ergo animam a corpore separatam remanere est impossibile.

7. Praeterea, omne quod est ex nihilo, ut Damascenus dicit (de Fide orth., lib. 2, cap. 5), veritabile est in nihil. Sed anima, cum sit creatura, ex nihilo est. Ergo videtur quod in nihil veritabilis sit; et ita est corruptibilis.

In contrarium est quod dicit Philosophus in 2 de Anima (text. 21), quod reliquum animae, scilicet intellectus, separatur ab aliis partibus animae, sicut perpetuum a corruptibili; et in 1 de Anima (text. 63), quod intellectus videtur substantia quaedam esse, et non corrumpi: non enim corrumpitur per se, cum etiam inferiores vires (ut sensitivae, de quibus minus videtur, debilitentur tantum ex indispositione organorum: nec etiam per accidens, cum non sit forma super aliud delata, sed substantia quaedam per se subsistens.

Praeterea, in 10 Ethic. (cap. 7) Philosophus probat felicitatem contemplativam activa digniorem esse, quia est diuturnior. Sed felicitas activa extenditur usque ad terminum huius corporalis vitae. Ergo contemplativa remanet etiam post hanc vitam. Non autem in corpore. Ergo in anima.

Praeterea, ad Deum pertinere habere curam et providentiam de omnibus quae in mundo fiunt, et praecipue de his quae circa homines geruntur, et praecipue circa bonos, et qui sunt Deo simillimi, ut habetur ex verbis Philosophi 10 Ethicorum (cap. 7), quod homo sapiens est Deo simillimus, et sibi amantissimus. Sed non potest esse sine iniustitia provisoris et gubernantis, ut mali non puniantur et boni non praemiantur. Cum ergo iniustitia in Deum cadere non possit, oportet omne malum puniri, et omne bonum praemiari. Hoc autem in vita non contingit, cum frequenter bona malis eveniant, et e converso. Ergo videtur quod hoc erit post hanc vitam.

Praeterea, ut in 5 de Anima (text. 6) Philosophus dicit, anima est locus specierum. Sed locus conservat locatum (1). Ergo si similitudo bona est, oportet quod in anima intellectiva, de qua loquitur, species intelligibiles conserventur. Sed intellectus potest intelligere praesentibus intelligibilibus, sicut sensus sentire praesentibus sensibilibus. Ergo anima potest per se in actum intelligendi, sine hoc quod aliquid a corpore accipiat; et ita videtur quod sine corpore esse possit, ex regula quam Aristoteles in principio de Anima (text. 12 et 15) ponit, quod si anima habet operationem propriam sine corpore, est separabilis.

Solutio. Respondeo dicendum, quod circa hoc quatuor sunt positiones. Prima fuit antiquorum naturalium, qui intellectum a sensu non discernabant; unde sicut operatio sensus dependet a corpore, ita etiam ponebant intellectus operationem ex corpore dependere et animam intellectivam consequi naturam corporalem: unde quidam ponebant animam esse ignem, quidam vaporem, quidam harmoniam, et sic de aliis, secundum quod tantum sensus et motus animalium considerabant; et ideo secundum eos necessarium fuit ponere animam post corpus non remanere. Hanc autem opinionem Aristoteles (1 de Anima, text. 7), sufficienter infringit, ostendens intellectum habere esse absolutum, non dependens a corpore; propter quod dicitur non esse actus corporis; et ab Avicenna (de Anima, part. 3, cap. 1) dicitur non esse forma submersa in materia; et in libro de Causis (prop. 27) dicitur non esse super corpus delata. Huius autem probationis medium sumitur ex parte operationis eius. Cum enim operatio non possit esse nisi rei per se existentis, oportet illud quod per se habet operationem absolutam, etiam esse absolutum per se habere. Operatio autem intellectus est ipsius absolute, sine hoc quod in hac operatione aliquid organum corporale communicet; quod patet praecipue ex tribus. Primo, quia haec operatio est omnium formarum corporalium sicut objectorum; unde oportet illud principium cuius est haec operatio, ab omni forma corporali absolutum esse. Secundo, quia intelligere est universalium: in organo autem corporali recipi non possunt nisi intentiones individuatae. Tertio, quia intellectus intelligit se; quod non contingit in aliqua virtute cuius operatio sit per organum corporale; cuius ratio est, quia secundum Avicennam (de Anima, part. 2, cap. 2), cuiuslibet virtutis operantis per organum corporale, oportet ut organum sit medium inter ipsam et objectum eius. Visus enim nihil cognoscit nisi illud cuius species potest fieri in pupilla. Unde cum non sit possibile ut organum corporale cadat medium inter virtutem aliquam et ipsam essentiam virtutis, non erit possibile ut aliqua virtus operans mediante organo corporali cognoscat seipsam. Et haec probatio tangitur in libro de Causis in illa propositione 13: *Omnis sciens qui scit essentiam suam, est rediens ad essentiam suam reditione completa*. Et dicitur redire complete ad essentiam, ut ibi Commentator exponit, cuius essentia est fixa stans, non super aliud delata. Ex quibus omnibus patet quod anima intellectiva habet esse absolutum, non dependens ad corpus; unde corrupto corpore non corrumpitur.

Secunda fuit Pythagorae et Platonis, qui viden-

(1) *Al. locum.*

tes incorruptionem animae, erraverunt in hoc quod posuerunt animas de corpore in corpus transire. Et hanc positionem improbat Philosophus in 1 de Anima (text. 35), ostendens quod anima est forma corporis et motor eius. Oportet autem ut determinatae formae determinata materia debeat, et determinati motori determinatum organum, sicut qualibet ars in agente utitur propriis instrumentis: unde haec anima non potest esse forma et motor nisi huius corporis.

Tertia positio est eorum qui dicunt, animam intellectivam secundum quid corruptibilem esse, et secundum quid incorruptibilem; quia secundum hoc quod de anima est huic corpori proprium, corrumpitur corrupto corpore; secundum autem id quod omnibus est commune, incorruptibilis est. Ponunt enim intellectum esse unum in substantia omnium (1); quidam agentem, et quidam possibilem, ut supra dictum est, dist. 17: et hunc esse substantiam incorruptibilem, et in nobis non esse nisi phantasmata illustrata lumine intellectus agentis, et moventia intellectum possibilem, quibus intelligentes sumus, secundum quod per ea continuamur intellectui separato. Ex quo sequitur quod si id quod est proprium, destruitur, tantum commune remanente, ex omnibus animabus humanis una tantum substantia remaneat, dissolutis corporibus. Haec autem positio quibus rationibus ininitatur, et quomodo improbari possit, supra dictum est, dist. 17.

Quarta positio est quam fides nostra tenet, quod anima intellectiva sit substantia non dependens ex corpore, et quod sit plures intellectivae substantiae secundum corporum multitudinem, et quod destructis corporibus remanent separate, non in alia corpora transcentes; sed in resurrectione idem corpus numero quod deposuerat unaquaeque assumat.

Ad primum ergo dicendum, quod Salomon ibi loquitur more concionatoris, assumens in se diversos hominum seientias, et sapientem, et stultorum; ut in fine omnibus appareat quae sit verior sententia; unde concludit quasi sententiam proferens, dicens, cap. 12 et 13: *Finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, et mandata eius observa*. Et hoc est unum ex illis quae ab eo in persona stultorum inducuntur.

Ad secundum dicendum, quod corruptio invenitur in omnibus corruptibilibus secundum unam rationem communem, quantum ad id quod per se corruptioni convenit, sed non quantum ad id quod accidit ei. Cum enim corruptio sit propria compositi transmutatio de esse in non esse, hoc per se ad corruptionem pertinet ut compositum esse desistat; et quia compositum habet esse ex conjunctione formae ad materiam, ideo divisio formae a tali materia invenitur in qualibet corruptione; sed quod forma in nihil cadat, vel non, hoc corruptioni accidit ex ratione propria huius formae vel illius. Si enim sit forma talis cuius esse sit absolutum et non dependens, in cuius esse participationem materia adducitur ex hoc quod perficitur tali forma, contingit ut ex defectu materiae compositum huiusmodi esse amittat, secundum hoc quod improprietate ad ipsum efficitur: et tamen ipsa forma

(1) *Scilicet intellectum esse unum in omnibus quantum ad substantiam.*

remanet in suo esse, et sic destructio est compositi, forma remanente. Si vero forma non habeat esse absolutum in quo subsistat, sed sit per esse compositi, tunc ex quo compositum desinit esse, oportet quod forma etiam esse amittat, et per accidens corrumpatur.

Ad tertium dicendum, quod, sicut dicit Commentator in 5 de Anima (disput. 1, in solut. ultimi dubii), intellectus non eodem modo dicitur forma cum aliis formis materialibus; quod quantum ad hoc dico verum esse (licet ipse aliud intendat) quod anima cum habeat esse absolutum, ut eius operatio ostendit, non habet esse per esse compositi, quin potius compositum per esse eius; et ideo corrupto corpore non corrumpitur per accidens anima sicut aliae formae, quae non sunt nisi per esse compositi, nec aliquam operationem habent nisi mediante materia.

Ad quartum dicendum, quod anima rationalis praeter alias formas dicitur esse substantia et hoc aliquid, secundum quod habet esse absolutum; et quod dicitur, quod anima potest dupliciter considerari, scilicet secundum quod est substantia, et secundum quod est forma, non est intelligendum quantum ad diversa quae in ipsa sunt, quasi aliud sit essentia sua et aliud ipsam esse formam, ut sic esse formam accidat sibi sicut color corpori: sed distinctio accipitur secundum ejus diversam considerationem; non enim ex hoc quod est forma habet quod post corpus remaneat; sed ex hoc quod habet esse absolutum, ut substantia subsistens: sicut etiam homo non habet quod intelligat ex hoc quod est animal, sed ex hoc quod est rationalis; quamvis utrumque sit sibi essentiale.

Ad quintum dicendum, quod ex ratione illa non plus probatur quam hoc, scilicet quod id quod habet virtutem ad hoc ut sit semper, dum habet illam virtutem, non terminat esse suum ad aliquod tempus ante vel post, quasi non potuerit per hanc virtutem plus quam certo tempore durasse; et hoc etiam in anima verum est; quia per virtutem quam modo habet, potuisset per mille millia annorum durasse. Sed quia haec virtutem a se non habet, sed ab alio, tunc ex hac virtute incipit sua duratio quando haec virtus data est sibi.

Ad sextum dicendum, quod intelligere cum aliquo vel sine aliquo dicitur dupliciter. Vel hoc modo quod illud etiam intelligatur esse particeps operationis, sicut organum virtutis visivae simul cum virtute visiva videt, quia videre est compositum; et sic intellectus omnino sine corpore intelligit, quia haec operatio non perficitur mediante organo corporali; vel ita quod illud sit objectum operationis, sicut visus non potest videre sine colore; et hoc modo etiam intellectus in statu viae non potest intelligere sine phantasmate, quod se habet ad intellectum sicut color ad visum, ut Philosophus (in 5 de Anima, text. 50) dicit. Et ex hoc non ostenditur quod anima intellectiva habeat esse dependens ad corpus, cum operatio egredietur ab ipsa absolute. Sed post mortem alium modum intelligendi habebit, de quo locum erit inquirendi in fine quarti libri.

Ad septimum dicendum, quod veritabilitas in nihil, nihil aliud ponit in creatura quam dependentiam esse ejus ad principium a quo esse habet; adeo quod si influenza eius cessaret, qualibet creatura esse desideret. Sed ex hoc non potest

creatura corruptibilis dici, ut in 1 lib. dictum est, dist. 8.

ARTICULUS II.

Utrum homo in primo statu habuerit necessitatem moriendi. — (1 p., qu. 97, art. 1.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod homo in primo statu habuit necessitatem moriendi secundum corpus. Quidquid enim sequitur ex necessitate materiae, est necessarium necessitate absoluta, ut in 2 Phys. (text. 88) habetur. Sed corruptio compositi ex contrariis sequitur ex necessitate materiae. Ergo corpus hominis, quod ex contrariis compositum erat, simpliciter et absolute erat necesse corrumpi.

2. Praeterea, quod est corruptibile secundum partem, est etiam secundum totum dissolubile. Sed corpus hominis in primo statu secundum aliquam partem dissolubile erat: alias cibo non uteretur (praecipue quia est formatus in perfecta quantitate), cum nutrimentum sit ad restaurationem deperditum. Ergo videtur quod etiam totum corpus dissolubile foret.

3. Praeterea, ut in 3 Metaph. (text. 6) dicitur, necessitas cibi est de illis sine quibus non potest esse vita. Sed homo in primo statu habebat vitam cibis indigentem, ut in littera dicitur. Ergo sine cibis vivere non potuisset; et ita videtur quod, quantum in se erat, necessitatem mortis haberet.

4. Praeterea, ea quae differunt secundum genus, non sunt transmutabilia invicem. Sed corruptibile et incorruptibile sunt huiusmodi, ut in 10 Metaph. (text. 26) dicitur. Ergo non potest esse ut homo, qui nunc est corruptibilis, prius fuerit incorruptibilis.

5. Praeterea, mortale est una de differentiis constitutivis hominis. Sed, ut in 8 Metaph. (text. 10) dicitur, qualibet differentia apposita vel amota, fit alia species; sicut etiam numerus per additionem et subtractionem unitatis. Ergo si homo ante peccatum fuisset immortalis, fuisset alterius speciei: quod est inconveniens.

Sed contra, Apostolus, Rom. 6, 23, dicit: *Stipendium peccati mors*. Ergo homo ante peccatum mortuus non fuisset. Idem potest haberi ex hoc quod dicitur Sapient. 1, 15: *Deus mortem non fecit. . . sed in ipsius manibus et verbis accersierunt illam*.

Praeterea, poena non praecedit culpam. Sed mors est maxima poenarum; unde a Philosopho finis terribilium dicitur in 3 Ethic. (cap. 9, vel 14). Ergo ante peccatum mortuus non fuisset.

Solutio. Respondeo dicendum, quod, ut ex 2 Phys. (text. 89) habetur, ea quae sunt ad finem, instituntur secundum rationem finis, ut patet praecipue in artificialibus. Cum ergo homo institutus esset ad finem beatitudinis excedentis omnem facultatem humanae naturae, oportuit quod in ipsa sui institutione alicui sibi collatum fuerit supra facultatem principiorum naturalium. Ex principiis autem naturalibus esse perpetuum habere non potest, cum ex contrariis componatur, quod est causa corruptionis in rebus, cum forma materiam perficiat secundum ejus capacitatem. Unde hoc sibi supra conditionem naturae suae collatum fuit ut anima, quae in tam nobilem finem ordinabatur, secundum

potestatem suam supra communem naturae ordinem quo materia recipit esse secundum sui conditionem, esse perpetuum materiae communicaret. Et quia haec potestas animae super corpus consequatur ex ordinatione ejus in finem, non poterat impediri ejus effectus nisi per dordinationem ejus a fine, quae sine peccato esse non poterat: et quia peccare poterat, libero arbitrio nondum in iustitia confirmato, poterat impediri ejus effectus, ut morte esse perpetuum interciperetur: et ideo quodammodo erat mortalis, in quantum poterat mori; et quodammodo immortalis, in quantum poterat non mori. Sed potentia moriendi non poterat reduci statim in actum, nisi praecedente immutatione animae secundum actum peccati: ideo simpliciter dicendum erat homo in statu illo immortalis, et mortalis non nisi secundum quid, scilicet si peccaret: quia, ut in 9 Metaph. (text. 12) dicitur, illud dicitur simpliciter esse in potentia ad aliquid quod potest statim reduci in actum uno motore: sicut non diemus quod ex terra possit fieri statua, sed ex cupro, quamvis ex terra fiat cuprum.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procederet, si compositum esse receperet secundum conditionem materiae, et non secundum potestatem formae, cujus esse perpetuum est: et hoc idem animae in principio, super communem naturae cursum, collatum est.

Ad secundum dicendum, quod quidam dicunt, quod nulla dissolutio vel perditio facta fuisset in corpore Adae, et cibus ab eo non sumebatur ad restaurationem deperditum, sed contra hunc defectum communem omni creaturae, qui est veritabilis in nihil. Sed hoc ridiculum videtur: quia secundum hoc etiam corpora caelestia cibis indigerent, et etiam incorporeae substantiae: nec contra hunc defectum per cibos subvenitur, ut vel tollatur dependentia sui esse (1) per cibum, vel saltem minuat. Irrationabile autem est quod indigerit propter defectum aliquem, (2) propter quem illi defectui subveniri non possit. Et ideo dicendum est, quod cibus sumebatur ad restaurationem deperditum, et ad augmentum corporis in quantitate perfecta, et ad multiplicationem speciei per viam seminalem, secundum quod nutritiva augmentativae et vegetativae deservire dicitur: et ideo oportet ponere quod aliqua particularis deperditio in corpore Adae fieret; non tamen poterat subsequi dissolutio in toto propter virtutem regitativam corporis, quae erat ex parte animae, ut dictum est; sicut etiam in partibus mundi contingit elementorum in partibus corruptionem fieri; non autem in toto contingit elementa corrumpi, ex eo quod inferiorum corporum ordo virtute superiorum conservatur.

Ad tertium dicendum, quod si Adam non comedisset, moreretur: nec tamen mori poterat ante peccatum; quia hoc ipsum quod erat non comedere tempore determinato, fuisset sibi peccatum: tum quia erat contra praeeptum divinitus promulgatum, quo praeeptum erat sibi ut de omni ligno paradisi comederet, Genes. 2, tum quia non existente praeepto, foret contra legem naturaliter insitam. Tempus autem determinatum comedendi non per

(1) Id est veritabilis in nihil superius dicta.

(2) Id est aliqua re, qua illi defectui subveniri non possit; vel cibo, per quem etc.

experientiam defectus cognovisset, sed iudicio rationis.

Ad quartum dicendum, quod impossibile est quod de corruptibili in corruptibile transmutatio fiat, vel e contrario, si sumantur ut opposita, id est supra eadem principia fundata. Incorruptibilitas autem illa quam primus homo habuit, non fuit in principiis naturae fundata, sed in virtute animae divinitus concessa: et ideo quando naturae suae derelictus est, mortem quam in natura sua habebat, necesse fuit in actum exire, quae quidem dietae immortalitati opposita non erat.

Unde patet responsio ad quintum: quia illa immortalitas principia naturae, in quibus consistit mortalitas, non tollebat: unde nulla differentia constituita diminuitur: dicebatur enim homo tunc mortalis, prout mortale est differentia ejus, secundum quod ex conditione naturae suae mortem habuit.

ARTICULUS III.

Utrum corpus Adae fuerit passibile. — (1 p., qu. 97, art. 2.)

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod corpus Adae fuerit passibile. Sentire enim, secundum Philosophum (5 de Anima, text. 5), quoddam pati est. Sed Adam habuit corpus sensibile. Ergo et passibile.

2. Praeterea, corpora superiora sunt causa motuum in inferioribus corporibus. Sed corpus Adae aliquo modo mutabile erat, ad minus secundum augmentum. Ergo erat receptivum impressionum superiorum corporum. Sed recipere impressionem agentis est pati. Ergo habuit corpus passibile.

3. Praeterea, somnus est passio quaedam, et immobilis organorum sensibilium, ut Philosophus ostendit (de Somno et Vig., lect. 1). Sed Adam in primo statu dormivisset; unde Genes. 2, immisus in eo sopor a Domino dicitur. Ergo corpus passibile habebat.

4. Praeterea, augmentum sine alteratione esse non potest, nec alteratio sine passione, ut in 1 de Generatione (lect. 16, et text. comm. 58) dicitur. Sed corpus Adae erat augmentabile. Ergo et alterabile, et passibile.

5. Praeterea, omne molle obvians duro, oportet quod cedat sibi. Sed Adam habuit in carne sua molliem. Ergo ab aliquo corpore duro, ut securi, secari potuisset; similiter etiam uri, ut dicitur, ab excellenti calido; et sic de omnibus aliis passibilibus (1) corporalibus.

Sed contra, omnis passio magis facta abijcit a substantia, ut dicit Philosophus (6 Topicor., cap. 2). Sed quod abijcit a substantia, est via in corruptionem. Ergo cum corpus Adae fuerit incorruptibile, non potuit simul esse passibile.

Praeterea, cum semper patiens sit ignobilis agente, passio alicuius defectum importat in patiente. Sed corpus Adae nulli defectui subijci poterat. Ergo passibile non erat.

Solutio. Respondeo dicendum, quod pati dicitur dupliciter: uno modo communiter, alio modo proprie. Communiter dicitur pati quidquid recipit alicui quocumque modo; et sic cum omne reci-

piens careat eo quod recipit et sit in potentia ad illud, et e contrario omne quod est in potentia ad aliquid sit receptivum alicuius; a tali passibilitate nihil absolvetur, nisi illud quod est actus purus, scilicet Deus: omnis enim creatura passibilis dici potest, secundum quod alicuius perfectionis receptibilis est. Sed quia illud quod perfectionem recipit, non proprie dicitur passum vel alteratum, sed magis perfectum, ut in 7 Phys. (text. com. 16) dicitur, ideo proprie dicitur pati secundum quod passio sequitur alterationem qua alicui transmutatur ab eo quod est sibi secundum naturam: sicut si aqua calefiat, vel aer inspissetur, et si corpus animalis infirmetur, non autem si sanetur. Primo ergo modo accepta passione, corpus Adae passibile erat; sed secundo modo accepta, tunc dicendum est, corpus ejus fuisse passibile secundum quid, scilicet si peccaret; et impassibile simpliciter, sicut de mortali et immortalis dictum est supra, art. 2 in corp.

Ad primum ergo dicendum, quod duplex est passio. Una quae sequitur actionem naturae: quando scilicet species agentis recipitur in patiente secundum esse spirituale, ut intentio quaedam, secundum quem modum res habet esse in anima, sicut species lapidis recipitur in pupilla; et talis passio semper est ad perfectionem patientis; unde talem passionem non excludimus a corpore Adae.

Ad secundum dicendum, quod cum motus superiorum corporum sit ut vita quaedam, quae inest natura (1) existentibus omnibus, ut in 8 Phys. (text. com. 1) dicitur, passio illa secundum quam corpora inferiora superiorum impressionem recipiunt, est ad perfectionem et conservationem eorum; unde nec etiam talis passio a corpore Adae excluditur.

Ad tertium dicendum, quod secundum quosdam homo in primo statu non dormivisset. Sed quia hoc ratione vel auctoritate firmari non potest, probabilius videtur ut ex quo vitam animalem habebat, ea quae talem vitam consequuntur sibi non deessent. Somnus autem quandoque convenit ex causa naturali, sicut ex vaporacione alimenti, vel ex humiditate cerebri, ut in prima aetate; et sic videtur utraque de causa potuisse esse somnum in primo statu: quandoque vero ex causa innaturali, sicut ex labore aut aegritudine; et sic non fuisset ibi somnus. Somnus enim quantum in se est, est passio ad perfectionem totius animalis pertinens, eo quod in somno intenduntur virtutes naturales, et quietantur virtutes animales, ut postmodum fortiores sint in actibus suis.

Ad quartum dicendum, quod in augmento est alteratio ejus quod additur, quia convertitur in substantiam ejus quod augetur; non autem oportet quod sit alteratio ejus cui additur, per quam a perfectione naturae suae transmutatur; et hoc quod augetur, est illud cui additur alimentum; unde ex augmento non potest concludi passibilitas corporis augmentati.

Ad quintum dicendum, quod quamvis caro Adae mollis esset et divisibilis, tamen per providentiam

(1) Forte passionibus.

(1) Al. non natura.

suam continebatur a tali passione, dum sibi a no-civis cavebat, quod si non faceret, peccaret. Sed per divinam providentiam ab omni violentia con-servabatur illaeus.

ARTICULUS IV.

Utrum homo in primo statu fuerit impassibilis et immortalis per naturam. — (1 p., quaest. 97, art. 1.)

Ad quantum sic proceditur. 1. Videtur quod per naturam homo in primo statu erat impassibilis et immortalis. Eiusdem enim est infundere et continuare vitam. Sed anima naturaliter vitam corpori infundit. Ergo etiam naturaliter in perpetuum vitam in corpore continuasset.

2. Praeterea, ut dicit Augustinus, 11 super Genes. (cap. 10), et Philosophus in 3 de Anima (text. 19), agens est nobilior patiente. Sed corpus Adae nobilissimum corporum erat. Ergo a nullo corpore pati poterat, ut corrumperetur, etiam secundum conditionem naturae suae.

3. Praeterea, corruptio contingit in corporibus mixtis ex hoc quod aliquid elementorum praedominans harmoniam mixtionis dissolvit. Sed corpus Adae erat temperatissimum. Ergo videtur quod non poterat ibi sequi corruptio naturalis per excessum alicujus contrarii.

4. Praeterea, corruptio naturalis animalium contingit ex consumptione humoris naturalis. Sed in corpore Adae, si aliquid deperdebatur, poterat per cibum assumptum restaurari, praecipue cum ipse quantitatem deperdit et virtutem cibi assumpti cognosceret, et in edendo modum conservaret. Ergo videtur quod nunquam naturaliter corruptus fuisset.

5. Praeterea, illa dicimus naturaliter evenire quae ex rationibus seminalibus rebus inditis consequuntur. Sed per virtutem ligni vitae immortalitatem consecutus fuisset, ut in littera dicitur. Ergo videtur, cum lignum illud esset corpus naturale, quod naturaliter vitam conservare potuisset.

Sed contra est, quia Dionysius dicit in 4 cap. de div. Nom. (tit. *Neque daemones natura mali sunt*), quod data naturalia daemones per peccatum non perdidit. Sed homo non amplius quam daemones peccavit. Ergo si immortalitatem habuisset, eam nullatenus amisisset.

Praeterea, differentiae consequuntur ex principiis essentialibus speciei. Sed mortale est differentia hominis. Ergo ex naturalibus principiis homo habet quod sit mortalis. Cum ergo natura speciei eadem sit ante peccatum et post; videtur quod ante peccatum etiam naturaliter mortalis erat.

Solutio. Respondeo dicendum, quod immortalitas illa et impassibilitas quam homo habuit in primo statu, non inerat sibi ex suis principiis naturae, ut dictum est, sed ex beneficio conditoris: unde naturalis proprie dici non potest, nisi forte naturale dicatur omne illud quod natura incipiens accipit. Sed contra multiplices modos corruptionis et causas, pluribus remediis a corruptione conservabatur. Est enim quadruplex modus quo corpora animalium corrumpuntur. Primus est, qui communiter invenitur in omnibus generabilibus et corruptibilibus, ex hoc quod res materiales habent virtutem finitam ad essendum; unde oportet quod

omnes certa periodo corrumpantur, ut in 2 de Gener. (text. comm. 37) dicitur. Secundus est communis omnibus corporibus mixtis, ex excessu inordinato alicujus contrariorum; et contra utrumque istorum defectum subveniebatur homini per quandam virtutem animae collatam ad hoc ut secundum conditionem suam materiam perficeret; ut sicut ipsa anima habet esse indeficiens, ita indeficiens esse corpori tribueret et perpetua aequalitatem complexionis. Tertium modum corruptionis proprium habent corpora animata, sicut et proprium modum generationis, ex hoc scilicet quod calor qui est instrumentum animae, humidum consumit in quo est vita; et contra hunc defectum subveniebatur sibi duplici beneficio: quia per esum aliorum lignorum paradisi restaurabatur continua deperditio facta in corpore, sicut etiam in nobis fit per cibos quibus utimur. Sed quia illud quod ex nutrimento convertitur, non est adeo perfecte subserviens virtuti speciei sicut quod prius erat, eo quod virtutes naturales semper debilitantur in agendo: ideo in nobis oportet quod in fine sequatur diminutio quando virtus speciei adeo debilitatur propter mixtionem extranei quod non potest fieri tanta restauratio quanta fit consumptio; et sic in fine oportet consumptionem esse, ut Philosophus in 1 de Gener. (lect. 23 vel text. 88) dicit: et ponit exemplum de vino, cui semper admiscetur aqua, quod tandem aquosum fit. Sed ad hoc subveniebat ei lignum vitae, ejus virtute divinitus concessa alimentum assumptum in perfectam assimilationem adducebatur: propter quod etiam a quibusdam dicitur, quod ad restorationem humidis radicalis deperditio conferebat. Quartus autem modus corruptionis est per violentiam ab aliquo extrinseco agente, sicut per incisionem gladii vel adustionem ignis, et hujusmodi: et ab hoc modo corruptionis conservabatur hominem illaesa divina providentia, per quam decretum erat ut nullum nocuum homo pateretur in corpore, nisi prius a mentis innocentia deviasset.

Ad primum ergo dicendum, quod animae non est naturale infundere vitam nisi tali corpori, scilicet quod est sic complexionatum et organizatum; et manente tali dispositione corporis, vita continuatur ab anima. Sed hanc non est possibile semper durare secundum potestatem inferioris naturae; unde non oportet quod immortalitas sit naturalis.

Ad secundum dicendum, quod impossibile est aliquid mixtum esse in quo non praedominetur alterum contrariorum, multis de causis. Primo, cum naturae elementares se habeant quasi materialiter ad formam mixti, non possent mixtum consequi unam formam simpliciter nisi elementa aggregarentur in unum hoc modo quod unum sit formale et praedominans. Secundo, quia ad mixtionem exigitur elementorum alteratio, quam esse non contingeret, si ponerentur eorum aequales virtutes: oportet enim quod virtus alterantis virtutem alterati excedat. Tertio, quia nullum locum naturalem haberet, si nullum elementum in eo dominaretur; et ita nec motum naturalem: in quo deficeret a proprietate corporis naturalis. Quarto, quia in animalis specialiter calor est instrumentum animae, ut in 2 de Anima (text. comm. 30) dicitur; unde oportet calorem praedominari: et sic oportet quod in quolibet mixto tandem sequatur corruptio.

Ad tertium dicendum, quod nihil prohibet, illud quod est nobilior simpliciter, esse minus nobile secundum aliquid; sicut caro humana, quae quidem secundum naturam suae speciei nobilior est gladio, tamen secundum proprietatem duri et molli, est ignobilior, quia durum nominat potentiam naturalem respectu illius rei cujus molle impotentiam dicit; et eodem modo est ignobilior quam ignis, cum habeat in potentia calorem, quem ignis habet actu; actus vero semper potentia est nobilior; et ideo contingit corpus nobilior ab ignobiliori pati secundum naturam, ut corpus animalis ab igne.

Ad quartum dicendum, quod illud quod ex nutrimento in carnem convertitur, semper efficitur minus ac minus habens de virtute speciei; tum quia virtus naturalis ex actione debilitatur, eo quod agens simul patitur, ut in 6 Physic. (1) dicitur; tum quia perfectius recipit virtutes speciei quod per se generatur quam quod generatur per admixtionem ad alterum; sicut vinum quod generatur in vite virtuosius est quam hoc quod aggeneratur ex additione aquae consumptae in vinum, ex cujus etiam admixtione totum vinum debilitatur: tum etiam quia omnis virtus quanto plus est unita, tanto efficacior est ad agendum; et quanto materia magis multiplicatur, tanto calor naturalis magis diluitur, unde est minus potens ad convertendum; sicut etiam in libro 15 de Animalibus (2) dicit Philosophus, quod animalia quae habent magnum cor, sunt timida; quia calor in magno corde est dispersus, et in parvo congregatus: et ideo in puero tantum de alimento convertitur quod sufficit non solum ad restorationem deperditii, sed etiam ad augmentum; sed postea convertitur solum hoc quod ad restorationem deperditii sufficit; tandem vero non tantum natura potest convertere quantum deperditur; unde oportet quod sequatur diminutio et tandem corruptio. Et ideo per virtutem naturalem hoc non potest contingere ut per summationem cibi vita hominis perpetuo conservetur.

Ad quintum dicendum, quod lignum vitae non erat principalis causa immortalitatis, sed coadjuvans ad continuationem vitae modo praedeterminato; ideo immortalitas non est iudicanda naturalis propter virtutem ligni vitae; sed magis gratuita propter virtutem animae supra naturam collatam quae principalis causa immortalitatis erat. Et praeterea in rebus viventibus non dicitur aliquid naturale nisi quod ex principio intrinseco consequitur; quamvis etiam per actionem quarundam rerum naturalium extrinsecus agentium aliquid in eis efficiatur, ut patet in unctione, et aliis similibus.

ARTICULUS V.

Utrum immortalitas Adae fuerit eadem cum immortalitate resurgentium. — (1 p., quaest. 102, art. 2; et de Verit., quaest. 24, art. 9.)

Ad quantum sic proceditur. 1. Videtur quod immortalitas Adae non sit eadem cum immortalitate

(1) Velut ex text. 32, prius indicabatur ad marginem, sed fidei. Colligitur potius ex 8 Physic. text. 41, et expressus lib. 4 de Gener. anim. cap. 3, circa medium (Ex edit. P. Nicolai).

(2) Vel juxta novam seriem, sive inscriptionem, lib. 5 de Part. anim., cap. 4 (Ex edit. P. Nicolai).

tate resurgentium. Primo per hoc quod Augustinus (1) dicit quod alia est immortalitas quam in Adam perdidimus, et alia quam per Christum in resurrectione speramus.

2. Praeterea, de eodem in idem non est aliqua transmutatio. Sed infra dicitur, quod si Adam perstitisset, transferendus erat de immortalitate quam habebat, in spiritualem vitam. Ergo immortalitas spiritualis, qualis est resurgentium, non est eadem cum immortalitate Adae.

3. Praeterea, impassibilitas resurgentium est quaedam ipsorum dos. Sed Adam in primo statu dotem non habuit, cum dos non debeatur nisi ei qui traducitur in domum caelestis sponsi per modum sponsae. Ergo etc.

4. Praeterea, ea quae causantur ex diversis principiis, oportet esse diversa. Sed immortalitas Adae causabatur ex innocentiae gratia; immortalitas autem resurgentium causabatur ex habitu gloriae in beatis. Ergo non eadem immortalitas est utrobique.

5. Sed contra, immortalitas corporis consequitur libertatem arbitrii, secundum ejus diversum statum. Sed in omnibus statibus est eadem libertas arbitrii. Ergo eadem est immortalitas corporis in primo et ultimo resurgendum statu.

6. Praeterea, una et eadem potentia est quae prius disposita est, et postmodum efficitur necessitas. Sed corpus hominis in primo statu erat immortale, quasi secundum potentiam dispositam tantum, eo quod poterat mori et non mori; in ultimo vero statu erit immortale secundum potentiam quae est necessitas ad vitam, quia impossibile erit mori. Ergo est una et eadem immortalitas.

Solutio. Respondeo dicendum, quod immortalitas dicit potentiam quamdam ad semper vivendum et non moriendum. Haec autem potentia in natura humana ex parte corporis non invenitur, nisi imperfecta, quasi potentia obedientiae tantum; eo quod per principia naturae, vitae sempiternitas haberi non potest; sed complementum hujus potentiae est ex aliquo divino munere gratis collato. Sic ergo immortalitas dupliciter considerari potest: vel quantum ad potentiam incompletam naturalem; et sic est una et eadem immortalitas, sicut una et eadem natura; vel quantum ad munus gratiae, quod est quasi formale completens dietam potentiam, et sic invenitur differentia utriusque immortalitatis et impassibilitatis; quia prima fuit per gratiam innocentiae, ultima vero erit per donum gloriae. In primo enim statu talis erat victoria animae super corpus ut nihil in corpore fieri posset quod animae adversaretur; sed in ultimo statu amplior erit victoria in hoc quod proprietates animae quodammodo in corpus redundabunt, ut corpus agile et lucidum et spirituale efficiatur, et impassibile.

Et per hoc patet responsio ad utramque partem.

Expositio textus.

In primo statu fuit corpus hominis animale. Videtur quod tale etiam erit in tertio statu, cum animal genus hominis sit, et semper de specie praedicetur. — Et dicendum, quod differt animal

(1) Ut in Magistri textu indicatur; sed esse Bedae, ad marginem ibid. notatum est; etsi aequaliter ex Augustino colligitur, lib. 6 super Gen. ad lit., cap. 24; non lib. 4, cap. 2, et lib. 15 de Trin., versus finem, ut prius (Ex edit. P. Nicolai).

et animale quantum ad nominis significationem; quia animal nominat naturam generis, quae a specie nunquam removetur, unde semper homo dicitur animal; sed animale dicit aliquid denominatum ex natura animalis. Cum autem denominatio proprie sit ab eo quod est formale et perfectivum rei, illi tantum animale esse competit in quo proprietates animalis quantum ad aliquod dominantur (1). Haec autem sunt in quibus homo cum aliis animalibus convenit: et ideo qui brutales motus sequitur, id est passiones sensitivae partis, animalis homo ab Apostolo dicitur, I Corinth. 2. Quia ergo in primo statu hominem oportebat occupari circa opera nutritivae et generativae, sine quibus vitam conservare non poterat; ideo animale vitam dicebatur habere.

Corpus propter peccatum mortuum est. Videtur hoc esse falsum, et expositio insufficientis quae adiungitur: quia quod in futurum necessarium est, nondum tamen dicitur esse factum: ergo etsi ex peccato necessitate mortis homo incurrat, non tamen corpus ejus mortuum dicitur.

Et dicendum secundum quosdam, quod homo post peccatum est in continuo actu deficienti usque ad mortem, secundum quod dicitur Sapient. 3. 15: Continuo nati deservimus (2) esse; et ideo statim homo mortuus potest dici. Sed hoc videtur redire in opinionem Heracliti, qui ponebat omnia moveri semper: volebat enim omnem transmutationem quae in longo tempore contingit, puta augmenti, dividere secundum omnes particulas temporis, ut in qualibet parte temporis esset assignare aliam partem motus, sicut est in motu locali qui solus proprie et vere continuus est, ut in 8 Physicorum Commentator dicit, et hoc satis a philosophis improbat. Praeterea non est possibile (3) quod duo motus contrarii sint continui; unde cum generatio et corruptio sint contraria, oportet inter tempus generationis et corruptionis ejusdem rei esse aliquod tempus in quo non corrumpitur nec ge-

- (1) Al. denominantur.
(2) Al. deservimus.
(3) Al. impossibile.

DISTINCTIO XX.

De modo procreationis filiorum, si non peccassent primi parentes (1), et quales nascerentur filii.

Post haec videndum est, qualiter primi parentes, si non peccassent, filios procreassent, et quales ipsi filii nascerentur. Quidam putant ad signandos filios, primos homines in paradiso miseri non potuisse, nisi post peccatum, dicentes concubium sine corruptione vel macula non posse fieri; sed aut peccatum, nec corruptio nec macula in homine esse poterat, quoniam ex peccato haec consequuta sunt. Ad quod dicendum est, quod si non peccassent primi homines, sine omni peccato et macula in paradiso carnali copula convenissent, et esset ibi torus immaculatus, et mixtio sine concupiscentia, atque genitalibus membris, sicut ceteris, imperarent, ut ibi nullam motum illicitum sentirent: et sicut alia membra corporis aliis admoveant, ut manum ori, sine ardore libidinis, ita genitalibus uterentur membris sine aliquo pruritu carnis. Haec enim lethalis aegritudo membris humanis ex peccato inhaesit. Genessent itaque filios in paradiso per coitum immaculatum, et sine corruptione. Unde Augustinus

- (1) Al. omittitur primi parentes.

neratur. Et praeterea adhuc non debet dici mortuum, sed mori.

Et ideo aliter dicendum est, quod expositio Augustini est sufficiens, ut scilicet ex hoc mortuum dicitur, quia necessitatem mortis habet: quod enim est in futurum necessarium, etsi nondum in actu in seipso, est tamen jam determinatum in causa sua, ut quodammodo possit dici esse. Unde et de ortu solis et luminarium, et occasu et eclipsis sunt demonstrationes, ut de his quae sunt semper: quia causas determinatas habent, quas non contingit aliquo modo defecere. Unde dicit Augustinus 9 super Genes. (cap. 10), quod hoc modo dicitur corpus hominis post peccatum mortuum, sicut a medicis homo infirmus desperatus propter impossibilitatem evadendi dicitur mortuus. Quod autem dicitur: Continuo nati deservimus esse, non est intelligendum quasi transmutatio corruptionis hominis sit toto tempore vitae ejus in actu: sed vel hoc dicitur propter brevitate vitae (quod enim parum est, quasi nihil esse videtur, ut dicitur in 2 Physic.), vel quia dies ad vitam determinati a Deo, continue labuntur.

Quod erat ei de ligno vitae. Videtur quod hoc dictum redeat in fabulas antiquorum, quas Philosophus deridet et improbat in 5 Metaph., qui dicebant deos qui gustaverunt de quodam cibo, factos esse immortales, alios autem remansisse mortales. — Sed dicendum, quod non est simile: quia illi fabulose totam causam immortalitatis cibo conferebant; Augustinus vero non intendit quod lignum vitae esset principalis causa immortalitatis, sed quoddam immortalitatem coadiuvans, ut dictum est.

Nunquid possent non mori? (1) Ad hujus questionis solutionem sciendum, quod etsi praecipuum exterius non accepisset, tamen interior ratio dicebat determinato (2) tempore cibum sumendum esse: et ideo si cibum non assumpisset tam de illo ligno quam de aliis, contra legem naturalem fecisset (3), et ideo peccasset, et mortuus fuisset.

- (1) Al. Non quod possent etc.
(2) Al. terminato.
(3) Al. fuisset.

super Genes. (lib. 9, cap. 10): « Car non credamus, primos homines ante peccatum genitalibus membris ad procreationem imperare potuisse, sicut ceteris in quolibet opere, sine voluptatis pruritu utitur (4)? Incredibile enim non est, Deum talia fecisse illa corpora, ut, si non peccassent, illis membris sicut pedibus imperarent; nec cum ardore seminant, vel cum dolore parent. Sed post peccatum, motum illum meruerunt, quem nuptiae ordinaunt, continentia cohibet. » (Et cap. 7): « Infirmitas enim prona in ruinam turpitudinis, excipitur honestate nuptialis; et quod sanis officium esset, aegrotis est in remedium. » (Et cap. 5): « Emissi quidem de paradiso convennerunt, et generant: sed poterunt in paradiso esse nuptiae honorabiles, et torus immaculatus, sine ardore libidinis, sine dolore (2) pariendi. »

Quare in paradiso non coierunt, duobus modis solvit.

a Car ergo non coierunt in paradiso? Quia creata muliere mox transgressio facta est, et ejeti sunt de paradiso: vel

- (1) Al. utuntur.
(2) Al. sine labore.

quia nondum Deus (1) jussit ut coierent; et poterat divina expectari auctoritas, ubi concupiscentia non urgebat. Deus vero non jussit, quia casum eorum praesciebat, de quibus homo propagandum erat. » (Ibid. cap. 4). Ecce expressse habes de modo procreationis filiorum.

De termino illius inferioris vitae, utrum nati filii (2) per successiones, an simul omnes transferendi fuissent.

De termino vero temporis quo transferentur ad spirituale caelestemque vitam, certum aliquid Scriptura non tradit: et ideo ambiguntur est, utrum parentes, genitis filii, perfectaque humani officii justitia, ad meliorem statum transferentur, non per mortem, sed per aliquam mutationem; an patres in aliquo statu viae manerent, ligno vitae utentes, donec filii ad eundem statum pervenirent; et sic impleto numero, omnes simul ad meliorem transferentur, ut essent sicut sancti Angeli Dei in caelis. De quo Augustinus ambigue dicitur super Genes. (lib. 9, cap. 4), ita inquit: « Potuerunt primi homines in paradiso filios generare, non ut morientibus patribus succederent filii; sed in aliquo formae statu manentibus, et de ligno vitae vigorem sumentibus, et filii ad eundem pervenirentur statum, donec impleto numero, sine morte animalia corpora in aliam (5) qualitatem transirent, in qua omnino regenti spiritui deservirent, et solo spiritu vivificante, sine corporis alimentis viverent. » (Et cap. 6): « Vel potuerunt parentes filios edere, ut per successiones numerus impleteretur: qui genitis filii, perfectaque humani officii justitia, ad meliorem transferentur, non per mortem sed per aliquam mutationem. » Ecce hic habemus de transitu hominis ad meliorem; sed incertum nobis relinquatur, utrum simul transferentur, an per successiones.

Quales procreassent filios; utrum perfectam staturam et usum membrorum habentes, qualis primus homo fuit conditus.

Si vero quaeritur, quales, si non peccasset homo, filios genuisset: utrum videlicet, sicut ipse primus homo secundum staturam (4) corporis et usum membrorum perfectus mox conditus exiit, ita etiam ejus filii in ipso natalitatis exordio perfecti existerent, qui ambulare et loqui, et cetera cuncta facere possent: responderi potest, quod filios parvulos nasci oportebat propter materiam uteri necessitatem. Sed utrum mox nati, perfectionem staturae et membrorum usum haberent; an parvuli, et in minori aetate constituti, uti possent membrorum officia, an per intervalla temporum, eo modo quo nunc fit, perfectionem staturae et usum membrorum recepturi essent: auctoritatibus definitum non habemus: et super hoc Augustinus ambigue loquitur (lib. 1 de Peccatorum mer. et remis., cap. 37): « Movet nos, inquit, si primi homines non peccassent, utrum tales filios essent habituri qui ne lingua nec manibus nec pedibus uterentur. Nam propter uteri necessitatem (3), forte necesse erat parvulos nasci; sed quantumvis exigua pars corporis sit costa, non tamen propter hoc parvulum viro conjugem fecit. Unde et ejus filios poterat omnipotentia Creatoris, mox natos, grandes facere. » (Et cap. 58): « Sed ut hoc omnino, poterat certe eis praestare quod multis animalibus praestitit, quorum pulli quantumvis parvuli, tamen mox ut nascentur currunt, et matres sequuntur: et contra homini nato nec ad inessum pedes idonei sunt, nec manus saltem ad scalpendum habiles, et iuxta se mammae positis, nascentes magis possunt esurientes flere quam sugere. Propriae vero infirmitati (6) mentis congruit haec infirmitas carnis. » His verbis videtur insinuari, quod filii etiam parvuli officia membrorum valeret uti.

Quibusdam non absurde placuit, quod filii parvi nascerentur, et per accessum temporis in statura et in aliis sicut nunc proficerent: quod non esset vitio imputandum.

Sed cum Augustinus sub assertionem de his nihil tradat, non irrationaliter quibusdam placuit, primorum parentum filios nascituros parvulos, ac deinde per intervalla temporum, eadem lege qua et nunc natalitatem humanam ordinatam

- (1) Al. deest Deus.
(2) Al. Determinatio illius inferioris vitae, utrum nati filii etc.
(3) Al. in illam.
(4) Al. naturam.
(5) Nicolai capacitatem.
(6) Al. propriaeque infirmitati.
S. Th. Opera omnia. V. 6.

cernimus, staturae incrementum et usum membrorum recepturos; ut in illis expectaretur aetas ad ambulandum et loquendum, sicut modo in nobis: quod utique non esset vitio deputandum, sed conditioni naturae: sicut a cibo non penitus abstinere valeant; nec tamen illud erat ex vitio, sed ex naturae conditione.

Ad hoc autem opponitur ita. Si non peccarent, nec morerentur. Sed non peccarent, si non comederent. Poterant ergo sine alimonia vivere. Ceterum, sicut supra diximus, non solum peccarent, si de ligno vitae ederent, sed etiam si concessis non uterentur: quia sicut erat eis praecipuum non illo ligno uti, ita aliis vesci. Praeterea, contra naturalem rationem facerent, qui intelligebant de illis esse edendum, quod et naturaliter appetebant. — Item opponitur. Cum famem sit poena peccati, si non peccarent, famem non sentirent. Sed sine fame superfluum videretur comedere. Unde putant quidam eos cibis non indiguisse ante peccatum: quia non poterant esurire, si non peccassent. Ad quod dici potest, quod famem vere defectus est, et poena peccati. Est enim immoderatus appetitus edendi, cui non subjacisset homo, si non peccasset. Sed proculdubio peccaret, nisi hunc defectum cibo praeveneret. Habet autem naturalem appetitum et moderatum; cui ita satisfaciendum erat, ne defectum famis sentiret. Sicut ergo non ex vitio, sed ex naturae conditione erat quod ante peccatum veritas eodem modo sentendum sit, ut scilicet hi qui de natura, si hominis conditio in principio suo, sicut in primo parente, a perfecta inchoata, in subsequenti propagatione a modico ad modum proficeret, ut scilicet per intervalla temporum staturae corporeae incrementa, usumque membrorum susciperet.

Utrum sicut statura corporis, ita et sensus mentis parvuli nascerentur, et per accessum temporis proficerent in sensu et notitia veritatis; an mox nati in his essent perfecti.

Et cum de corpore humano non sit absurdum vel inconveniens hoc existimare, quae solet, utrum de sensu animae et cognitione veritatis eodem modo sentendum sit, ut scilicet hi qui sine peccato nascerentur, sensu et intelligentia mentis imperfecti existerent, et per accessum temporis in his proficerent usque ad perfectionem; an mox conditi perfectionem sensus et cognitionis perciperent. Illi qui sentiant parvulos natos, in statura corporis et usu membrorum, per accessum temporis profecturos, non diliterent, eosdem in exordio natalitatis, sensu imperfectos existere, et per intervallum temporis in sensu et cognitione proficere usque ad perfectum.

Ad quod quidam opponunt, dicentes: Si mox nati non haberent perfectionem sensus, et intelligentiae ignorantia in eis esset. Ignorantia autem peccati est poena.

Sed qui hoc dicunt, non satis diligenter considerant, quia non omnis qui aliquid nescit, vel minus perfecte aliquid scit, statim ignorantiam habere, sive ignorans esse, dicendus est: quia ignorantia non dicitur, nisi cum id quod sciri et non ignorari debet, nescitur: talisque ignorantia poena peccati est, cum mens vitio obscuratur, ne cognoscere valeat ea quae scire deberet (1).

De hominis translatione in meliorem statum, et de duobus bonis, altero hic dato, altero promisso.

Talis erat hominis institutio ante peccatum, secundum corporis conditionem. De hoc autem statu transferendum erat, cum universa posteritate sua, ad meliorem dignioremque statum ubi caelesti et aeterno bono in caelis sibi parato frueretur. Sicut enim ex duplici natura compactus est homo; ita illi duo bona conditor a principio praeparavit: unum temporale, alterum aeternum; unum visibile, alterum invisibile; unum carni, alterum spiritui. Et quia primum est quod est animale, deinde quod spirituale est; temporale ac visibile bonum prius dedit; invisibile autem et aeternum promisit, et meritis quaerendum proposuit. Ad illius autem custodiam quod dederat, et ad aliud promerendum quod promiserat, naturali rationi in creatione animae hominis inditae, quae poterat inter bonum et malum discernere, praecipuum addidit obedientiae, per cuius observantiam datum non perderet, et promissum obtineret; ut per meritum veniret ad praemium (2).

(1) Addit Nicolai (ut ait Hugo de S. Victore lib. 4 de Sacram., part. 6, cap. 26).

(2) Idem addit in textu (ut rursus ait Hugo ubi supra): ad magis vero; partim cap. 6, quo ad priorem appendicem, partim cap. 17, quo ad posteriorem.